2019

ART og AMs betydning for anvendelse af magt på sociale tilbud

PILOTPROJEKT OM AFPRØVNINGEN AF AM OG ART PÅ DET SPECIALISEREDE SOCIALOMRÅDE

LOS – LANDSORGANISATIONEN FOR SOCIALE TILBUD

Projektrapport til Projekt '***ART og AMs betydning for anvendelse af magt på sociale tilbud***
– Pilotprojekt om afprøvningen af AM og ART på det specialiserede socialområde
1. udgave 2019

Udarbejdet af LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud

Projektkonsulenter:
Michael Christensen
Mathias Kristiansen
Lulu Riber

Projektleder: Martin Madsen.

Projektet er udviklet med særlige bidrag og sparring fra projektets refleksionsgruppe:
Sarah Van Mastrigt, Associate Professor ved Aarhus Universitet
Birgitte Thylstrup, lektor ved Aarhus Universitet
Morten Hesse, lektor ved Aarhus Universitet
Tanja Miller, Docent ved Pædagoguddannelsen Aalborg UCN

LOS – Landsorganisationen for sociale tilbud
Blekinge Boulevard 2.
2630 Taastrup
Telefon 70 23 34 00

Projektet er finansieret med støtte fra TrygFonden

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Indhold

INDLEDENING 3

PROJEKTETS RESULTATER 4

METODERNES POTENTIALER 5

PROJEKTETS MÅLGRUPPE 6

AM OG ART 7

PILOTPROJEKTETS DESIGN OG METODER 8

ANBEFALINGER TIL IMPLEMENTERING OG EFFEKTMÅLING AF AM OG ART 10

ANALYSE 12

METODERNES BEGRÆNSINGER 22

LITTERATUR 24

APPENDIX 25

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

INDLEDENING

Nærværende projektrapport omhandler et pilotprojekt, der søger at afdække, om metoderne Anger Management (AM) og Anger Replacement Training (ART) har en reducerende virkning på antallet af episoder, der kan resultere i magtanvendelser på socialpædagogiske tilbud.

Rapporten henvender sig til aktører på det specialiserede socialområde, der er interesseret i at mindske aggression og magtanvendelser i praksis. Rapporten er således henvendt til sociale tilbud, der ønsker vejledning i, om specifikke metoder (som AM og ART) kan anvendes i deres kontekst til at arbejde konstruktivt med vrede og følelser. Derudover henvender rapporten sig også til forskningsverdenen, der kan være interesseret i at undersøge mere systematisk og dybdegående metoders indvirkninger på, at reducere konflikt og brug af magt i socialpædagogisk praksis.

Anvendelse af magt er et kontroversielt emne, da man på en og samme tid fokuserer på, hvad der er bedst for borgeren på lang sigt, og i samme handling kan arbejde i mod, hvad borgeren vil her og nu. Denne problemstilling forekommer ofte i arbejdet med udsatte, og uanfægtet om anvendelsen af magt vurderes legitim eller ej, er det ofte en oplevelse, der kan føles som et overgreb på borgerens frihed, der kan være hæmmende eller direkte skadende for borgerens udvikling. Derfor skriver projektet sig ind i det perspektiv, at det er vigtigt at finde metoder, der effektivt kan styrke samarbejdet mellem socialarbejder og borger, således de episoder, der ligger til grund for magtanvendelse, i videst muligt omfang reduceres, og dermed at vilkårene for samfundets udsatte forbedres.

Projektet anvender en bred definition af anvendelsen af magt. Et er, når tilbuddene indberetter magtanvendelser, hvilket projektet søger at måle på som et estimat for, om metoderne har effekt. Derudover måles der også på, om anvendelse af magt i pædagogisk praksis ændres ved at fokuserer på:

1) Fysiske interventioner, hvor man tager fat i borgeren og forhindrer ham/hende i at udføre en eller flere bestemte handlinger.
2) Fysiske interventioner, hvor man tager fat i borgeren og fysisk fjerner ham/hende fra fællesskabet.
3) Sidst måles også på handlinger, hvor man bevidst skaber aktiviteter for at holde borgeren væk fra fællesskabet. Der kan her tales om en art 'skjult' magt.

Nærværende pilotprojekt har samlet viden ind, der kan kvalificere en decideret effektmåling, hvor der kvalificeret måles på metodernes effekt i forhold til at nedbringe antallet af magtanvendelser. Pilotprojektets formål er at levere et grundigt og validt datamateriale således, at forudsætningerne for at måle på effekten af metoderne beror sig på et så sikkert vidensfundament som muligt.

For at foretage en kvalificeret effektmåling af metoderne, er der mange spørgsmål, der må afklares eksempelvis, *Er der potentiale for at metoderne AM og ART reducere antallet af magtanvendelser på tilbuddene? På hvilke typer af tilbud er det muligt reducere magtanvendelser? Hvilke aldersgrupper og målgrupper egner sig til hvilke metoder? Hvor lang tid tager det at implementere metoderne i praksis?* Opremsningen af disse spørgsmål kunne med fordel være meget længere. Pointen er, at før der kan foretages en decideret effektmåling, må der være nogle af disse parametre, der står fast. Hertil skal nærværende pilotprojekt bidrage. Ved bredt at undersøge metoderne AM og ART på det socialpædagogiske område opnår projektet indsigt i mange af de ovenstående spørgsmål. Projektet har over en projektperiode på 3 år (januar 2016 til januar 2019) testet metoderne på 8 forskellige tilbud (personale-enheder) og holdt deres udvikling op imod en matchende kontrolgruppe. Målet er at identificere, om de uddannede tilbud i AM og

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

ART har reduceret antallet af magtanvendelser, mindsket aggressiv adfærd eller oplever mindre brug af magt i praksis end projektets kontrolgruppe. Både AM og ART undervisningen er foretaget af Københavns professionshøjskole.

PROJEKTETS RESULTATER

Afprøvning har vist lovende resultater, og projektet har identificeret stærke udviklinger, der indikerer, at metodeforløbene har haft en virkning på visse parametre, der relaterer sig til brug af magt på sociale tilbud. Derudover ses også en række potentialer, der ikke kan måles på og ej heller kan fungere som endegyldige resultater, men som vidner om potentielle virkninger af metoderne, der kan undersøges mere systematisk i en reel effektmåling. Disse kan læses under det kvalitative afsnit *'Metodernes potentialer'.*

Reduktion af oplevet aggression mod genstande via AM og ART
De uddannede døgntilbud i AM og ART oplever mindre aggression efter uddannelsen i metoderne. Eftermålingen identificerer, at de uddannede tilbud har en reduktion af hyppigheden af episoder, hvor de oplever borgerne har aggression mod genstande. Metoderne er tilsyneladende lige virkningsfulde i forhold til disse to aggressionsparametre, da der ikke kan identificeres nogen tydelig forskel mellem ART-gruppen og AM-gruppen, men at de begge udvikler sig mere positivt end kontrolgruppen.

Reduktion af oplevet selvskadende adfærd via ART og AM
De uddannede døgntilbud i AM og ART oplever også mindre selvskadende adfærd efter uddannelsen i metoderne sammenlignet med kontrolgruppen. Analysen Identificerer også at ART tilsyneladende er mere virkningsfuld i forhold til at reducere selvskadende adfærd end AM-gruppen.

Potentielle reduktioner af oplevet udadreagerende adfærd og verbal aggression
Projektet har også målt på andre aggressionsparametre og her ses også mindre forbedringer, dog ikke lige så tydelige. Analysen indikerer at de uddannede døgntilbud oplever en marginal reduktion af hyppigheden af udadreagerende adfærd og af verbal aggression sammenlignet med projektets kontrolgruppe ved både AM og ART-gruppen.

ART benyttes mere systematisk og implementeres bedre end AM
Det er ikke lykkedes at gennemføre AM-programmet i dens fulde set-up på de deltagende tilbud. Dertil har tilbuddene brugt elementer af metoden. Tilbuddene, der er blevet uddannet i ART, har haft mere succes med at anvende metoden tilnærmelsesvist, som den er tiltænkt. Fire ud af de fem ART tilbud, har arbejdet med ART via de tiltænkte sessioner, og struktureret forløbene tilnærmelsesvist efter metodens forskrifter, men alle tilbud reporterer også, at de har måtte ændre visse elementer for at kunne arbejde med metoderne.

AM og ART er vanskelig at implementere i tilbud med udviklingshæmmede og borgergrupper med for store forskelligheder
Igennem analysen identificeres, at en for tung målgruppe gør det vanskeligt at bruge metoderne. Specielt for de tilbud, der arbejder med udviklingshæmmede med et lavt kognitivt niveau, opleves det vanskeligt at gennemføre AM-sessionerne og få borgerne til at deltage på det relative høje refleksionsniveau. Om end projektet ikke har testet ART på tilbud med borgere med lavere kognitivt funktionsniveau, må det formodes, at det samme gør sig gældende, i og med at de to metoder deler et fælles ophav og begge har fokus på selvevaluering og refleksion. I de respektive surveys svarer flere også i fritekstfelterne, at de oplever

Med støtte fra TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

målgruppens forskelligheder, som en hindring for at kunne gennemføre succesfulde ART-sessioner.

METODERNES POTENTIALER

Generelt videreformidlede borgerne og medarbejderne, at træningen med vredeshåndtering havde hjulpet dem til at få et større indblik i, hvordan man kan forstå aggressioner i hverdagen. For flere borgere havde ART givet dem et indblik i, hvordan de kunne arbejde struktureret med deres egen vrede, så det ikke altid føltes så kaotisk og voldsomt at blive vred. At viden om ens egen og andres vrede kan hjælpe til at reflektere over, hvordan man kan håndtere den, blev bredt identificeret i det kvalitative materiale, hvor flere elementer ved metodernes refleksive karakter blev italesat som virkningsfulde til at reducere aggressiv adfærd:

En bedre forståelse af den unges egen vredeshåndtering via ART
ART fordrer en refleksion, der kan deles mellem medarbejdere og borgere, hvilket blev bekræftet af de interviewede borgere. Her var perspektivet om, at ART havde hjulpet borgerne til at kunne reflektere over deres vrede og følelser i hverdagen på en måde, som de oplevede havde medvirket til at nedtrappe konflikter nærværende i de fleste interview. Det var gennemgående for alle ART stederne, at borgerne altid trænede eksempler og oplevelser fra deres egen hverdag i ART, og hertil berettede borgerne også, at det var nemmere at tænke over og reflektere over deres triggere, dæmpere, moralske handlinger og sociale færdigheder uden for selve ART-rummet. Borgerne pointerede, at de især oplevede den sociale færdighedstræning og vredeshåndtering som konkrete refleksionsredskaber, som de brugte til at håndtere konflikter.

Indblik i andres vrede og følelsesunivers via ART
Nogle borgere fortalte om, hvordan ART havde været en god hjælp til at blive opmærksom på deres kammeraters triggere, fordi de dermed kom til at forstå, hvad der kan gøre forskellige mennesker vrede, og hvordan man kan håndtere andre menneskers aggressioner.

ART kan potentielt skabe bedre relationer borgere i mellem og mellem borgere og personale
Det berettes, at det for nogle borgere er blevet nemmere at tale med og om aggression sammen med personalet. Projektet identificerede perspektiver om, at borgerne og personalet sammen havde fået en form for system i den måde, man kunne forklare andre om sin vrede. Det at spørge andre mennesker om hjælp, var en konkret færdighed og dæmper, som borgerne har trænet til ART. Lignende perspektiver findes i interview med medarbejderne, der bl.a. fortalte, at de havde oplevet at den klare struktur i ART have givet dem meget bedre mulighed for at kunne arbejde systematisk med borgernes aggressioner og konflikter i hverdagen, som ellers oplevedes som svært for nogle af medarbejderne før implementeringen af ART.

At skabe sprog til at kunne tale om og reflektere over konflikterne via ART og AM
ART har også vist potentialer i forhold til medarbejdernes kompetencer til at håndtere overstående konfliktsituationer. Medarbejderne beretter bl.a. om, at de brugte meget tid på at reflektere sammen med borgerne efter et vredesudbrud eller konflikt. Disse refleksioner tog oftest konkret udgangspunkt i de dæmpere, eller triggere som borgerne har arbejdet med i ART. Ligeledes ses samme perspektiver ved brugen af AM. En medarbejdergruppe beretter, at de oplevede, at metoden har givet et sprog og muligheder for at adressere vreden. Dette opleves

Med støtte fra TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

både i form af medarbejderne mellem hinanden bedre kan begrebsliggøre, hvordan de opfatter borgerens aggressionsniveau, men også at personalet nemmere kan tale om aggression, både mens den står på og efter. Gruppen nævnte bevidstgørelsen om triggere og aktive strategier til at håndtere vreden, som brugbare elementer i praksis.

PROJEKTETS MÅLGRUPPE

De deltagende tilbud, der har gennemført metodeimplementering efter endt projektperiode består af fire opholdssteder, to kombineret opholdssteder og botilbud, et botilbud og en dagskole. Aldersgruppen for borgerne er primært 12 – 23 år. Her undtages den dagskolen, hvor borgerne er fra 7-17 år og botilbuddet, hvor borgerne er fra 19-50 år.

Metoderne afprøves bredt på det socialpædagogiske arbejdsområde. På grund af for lille et datamateriale, er det ikke muligt at stratificere tilbuddene yderligere, end det er gjort ovenfor. Dvs. at projektet vurderer virkningerne på tre typer tilbud

- Døgntilbud for unge imellem 12-23 år (seks tilbud).
- Døgntilbud for borgere imellem 19-40 år (et tilbud).
- Dagtilbud for børn og unge imellem 7-17 år (et tilbud).

De deltagende tilbud arbejder alle inden for det specialiserede sociale arbejdsområde, hvor borgere, der visiteres til tilbuddene, er ramt af nedenstående problemkomplekser i et eller andet omfang.

Tilbuddene retter sig mod børn og unge eller voksne med psykosociale og/eller psykiatriske problemstillinger, som har brug for professionel behandling. Borgerne har ofte diagnoser såsom personlighedsforstyrrelse, tilknytningsforstyrrelse, angst, ADHD, Autisme /Aspergers syndrom m.fl. De unge, som indskrives på opholdsstederne, er typisk omsorgssvigtede unge med skader på deres følelsesmæssige og sociale udvikling. De kan desuden have indlæringsvanskeligheder, adfærdsproblemer, kan være impulsstyrede og kravafvisende og har som regel svært ved at begå sig socialt i større grupper og har svært ved at modtage kollektive beskeder. En del af de deltagende tilbud arbejder til en vis grad med borgere med nedsat psykisk og/eller fysisk funktionsevne. Hertil er der en række konkrete sociale og psykiske problemtyper, der går på tværs af de deltagende tilbud:

- Sociale- og adfærdsmæssige problemstillinger
- Sociale problemer med udadreagerende adfærd
- Sociale problemer med indadreagerende adfærd
- Sociale problemer med selvskadende adfærd
- Unge med en eller flere anbringelser bag sig
- Mangelfuld struktur i dagligdagen
- Unge med misbrugsproblematikker af lettere til middel grad
- Unge med indlæringsvanskeligheder og/eller mangelfuld skolegang
- Unge med udredte psykiatriske diagnoser
- Seksuelt krænket problematik
- Seksuel krænker problematik
- Udviklingshæmmede i lettere grad og sent udviklede
- Sociale problemer med seksuel grænseoverskridende adfærd

Det skal siges, at botilbuddets målgruppe adskiller sig en smule fra ovenstående beskrivelse. Botilbuddets målgruppe er som skrevet fyldt 18 år, mentalt er de i mange tilfælde ikke alderssvarende og har forstyrrede begreber om virkeligheden, hjerneskader, udviklingsforstyrrelser og psykiske problematikker. De har ofte en problemskabende

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

adfærd, som indebærer udadreagerende og selvskadende adfærd. De er ikke misbrugere. Beboerne i botilbuddet kommer fra andre tilbud og har ofte ingen eller kun få skolekundskaber. De har ofte brug for hjælp med almindelig daglig levevis. Hertil ses problemer med aggression, men dertil tilføjes også udviklingshæmning:

- Sociale problemer med udadreagerende adfærd
- Sociale problemer med indadreagerende adfærd
- Udviklingshæmmede i lettere grad og sent udviklede
- Udviklingshæmmede, der er pleje og omsorgskrævende

AM OG ART

De to metoder er udvalgt, da de begge er metoder, der udbydes på forskellige uddannelsestilbud i Danmark, og er derved en del af det uddannelsesudbud sociale tilbud kan benytte sig af, når de vil arbejde med at nedtrappe episoder, der ofte ligger til grund for magtanvendelser. Metoden ART (Aggression Replacement Training) har internationalt haft succes med at nedtrappe aggressiv adfærd blandt unge kriminelle via metodens 3 punktstræning (træning af sociale kompetencer, emotionel træning og moralbevidsthedstræning)[1] (Hollin 2003:134-135).

Metoden AM (Anger Management) er ligeledes et udbredt fænomen, der ofte forbindes med at lære at håndtere vredesudbrud i pædagogisk arbejde, og endvidere har den daværende regering i 2005 iværksat en forsøgsordning med mulighed for at anvende metoden som vilkår for en betinget, eller eventuel delvis betinget, dom over for unge lovovertrædere. Evalueringen af denne forsøgsordning indikerer forsigtigt (pga. for usikkert statistisk materiale), at de unge lovovertrædere, der indgår i Anger Management programmet, har et mindre tilbagefald til ny kriminalitet (Pedersen 2012). Omend evalueringen er usikker, og at der kan være mange flere forklaringer end AM-programmet, der kan være til grund for de 'positive' resultater, er resultaterne stadig interessante, og giver grundlag for en grundigere undersøgelse af metoden.

Begge metoder centrerer sig om, at borgerne skal lære at reflektere over sig selv og deres måde at reagere på, når vreden og uhensigtsmæssige følelser opstår. Medarbejderne, der uddannes i metoderne, skal således facilitere ART eller AM-sessioner for tilbuddenes borgere. Begge metoder er bygget op om en art træning af håndtering af følelser og aggression via rollespil, som udføres af medarbejdere og til en vis grad også borgerne. Om end der er ligheder mellem de to metoder, er der også store forskelle i metodernes organisering.

ART

ART står for begrebet Aggression Replacement Training. ART er udviklet af Arnold Goldstein i 1978 og er et pædagogisk træningsprogram, der udvikler sociale kompetencer i adfærdsændringer, håndtering af følelser, moralsk holdnings-og meningsudveksling og relationer og netværksdannelse.

Programmet består således af 3 komponenter:

- Sociale færdigheder (adfærds- og kompetenceændringer)
- Vredes- og følelsesregulering (håndtering af følelser til at udvikle sociale kompetencer)
- Moralsk ræsonnement (kognitive processer, hvor der trænes i at træffe beslutninger og valg)

Herunder disse tre komponenter er der tilsammen ca. 50 små træninger borgerne skal gennemgå.

[1] Egen oversættelse

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Et forløb består af i alt 7 undervisningsdage for medarbejderne plus en eksamensdag. Imellem kursusdagene forventes det, at deltagerne arbejder med perspektiver fra praksis i hverdagen. Forløbet varer ca. 6 mdr.

AM

AM-metoden er inspireret af CBT Cognitiv behavior traning. Formålet med metoden er, at deltagerne lærer forskellige teknikker til at ændre sine indre tankemønstre, fx i de situationer, hvor de aktiverer deres vrede og aggression. I træningen bliver deltagerne opmuntret til at udvikle alternative tankemønstre/selvinstruktioner, som bidrager til at skabe kognitive distancer, der hjælper til at reducere konflikten (Feindler og Baker 2004).

Læreprocessen foregår igennem en Anger management vredescirkel. I cirklen er der 10 forskellige trin, der skal trænes.

Et uddannelsesforløb for medarbejderne består af i alt 2 undervisningsdage, plus en eksamensdag. Imellem kursusdagene forventes det, at deltagerne arbejder med perspektiver fra praksis i hverdagen. Forløbet varer ca. 3 mdr.

PILOTPROJEKTETS DESIGN OG METODER

Projektet er rammesat ved et komparativt design, hvor metoderne testes for at identificere særegne kompetencer ved hver metode (Bryman 2004: 53). Designet kan således give indsigt i, om en af metoderne er mere effektiv i at nedbringe episoder, der kan ligge til grund for magtanvendelser end den anden, eller give indsigt i under hvilke forudsætninger metoderne er særlige anvendelige. I alt er 20 personaleenheder blevet uddannet i enten AM og ART. Uddannelserne færdiggjordes i januar 2017.

- 11 Personaleenheder blev uddannet i ART.
- 9 personaleenheder blev uddannet i AM.

Projektet har dertil sammensat en matchende kontrolgruppe bestående af 11 sociale tilbud[2].

Ambitionen var at gennem projektperioden skulle hele personaleenheder uddannes. Dog blev dette mål ikke indfriet og nogle af de uddannede institutioner har kun fået uddannet en del af personalegruppen (ca. 50-80%).

Efter endt projektperiode er flere af de deltagende tilbud lukkede og flere har trukket sig fra projektet bl.a. pga. ressourcemangler og massive udskiftninger i ledelse og personalegrupperne. Det betyder således, at projektet via før og eftermålinger, kan måle på metodernes virkninger på tre personaleenheder, der er blevet undervist i AM og fem personaleenheder, der blev undervist i ART. Disse tilbud danner udgangspunktet for projektets analyser.

Metoder

Til at kvalificere og samle viden til hovedprojektet er der valgt både kvantitative og kvalitative metoder for at sikre en analyse, der har en vis bredde, således projektets generaliserbarhed øges og en dybde, der er med til at øge validiteten. Projektets metoder indbefatter en *før-og efter måling (survey), interview, gruppeinterview og mere uformelle samtaler ved deltagelse i enkelte tilbuds dagligdag*.

Før- og eftermåling af hyppigheden af aggression og antal magtanvendelser

[2] Tre skoler, seks opholdssteder og to botilbud.
Skolerne er konstante gennem målingerne, hvilket gør at n=3 i både kontrolgruppens før- og eftermålinger.
Døgntilbuddene varierer, hvilket gør at n=7 i før-målingen og n=5 i eftermålingen.

Med støtte fra TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

Inden tilbuddene blev introduceret for metoderne, besvarede de deltagende tilbud et spørgeskema omhandlende antal af magtanvendelser, og hvor hyppigt de oplever, at borgerne er aggressive i perioden juni 2015 til juni 2016. Hertil får projektet viden om tilstanden før metodeundervinsingen. Samme måling foretages igen for perioden april 2017 til april 2018 efter metodeundervisningen og implementering af metoderne (se bilag 1).

Der blev således indregnet en implementeringsperiode på tre mdr. Implementeringsperioden påbegyndes efter tilbuddet har afsluttet uddannelsesforløbet og tre mdr. frem. Den sidste måling blev fortaget et år efter implementeringsperioden er afsluttet. Det kan være vanskeligt at definere præcist, hvornår metoden er 'fuldt ud' implementeret. Pilotprojektet sigtede efter, at metoderne var tilnærmelsesvist implementeret efter tre mdr., da uddannelserne i AM og ART har inkorporeret praksisimplementering i uddannelsesforløbet.

Målinger er foretaget ved spørgeskemaer, der er konstrueret med inspiration fra Rambølls spørgeskema om magtanvendelser på døgntilbud og opholdssteder[3] og aggressionsmålingen MOAS (Modified Overt Aggression Scale) (se bilag 2). Spørgeskemaerne er sendt ud til personaleenhedernes ledere, der på vegne af tilbuddet besvarer skemaet. Skemaet er sendt ud til de to grupper, der uddannes i AM og ART og også til kontrolgruppen. Før- og eftermålingen har målt på tre parametre:

- Antal magtanvendelser før og efter metodeimplementeringen
- Brug af magt før og efter metodeimplementeringen
- Hyppigheden af aggression generelt i tilbuddet før og efter metodeimplementeringen via MOAS.

Interviews og 'deltagende observation' af medarbejdere og borgere
Alle interviews med både borgere og medarbejdere tog udgangspunkt i en semi-struktureret interviewguide. Interviewguiden tog udgangspunkt i de samme temaer, men blev vinklet, således der var to versioner; en borgerversion og en medarbejderversion. Interviewguiden fungerede som en løs ramme, der skal rettes til den specifikke interviewkontekst. Derfor omformulerede konsulenten til tider spørgsmålene, så det havde en konkret relevans og blev sat i kontekst i forhold til borgernes tidligere svar og historier. Formålet med disse interviews var at få medarbejdernes og borgerens.

- Oplevelse af at arbejde med metoderne AM og ART
- Om borgerne overhovedet er blevet introduceret for metoderne (en art implementeringsmåling)
- Give forklarende perspektiver på før- målingens resultater

I alt blev der genereret flere interviews af både formel og uformel karakter, hvor konsulenten var deltagende i tilbuddenes hverdag. Hvilket i alt blev til

- Fire individuelle interviews med borgere om brugen af ART
- Et tomands-interview med borgere om brugen af ART
- Et ottemands-fokusgruppeinterview med borgere om brugen af ART
- Uformelle interviews med tre borgere om brugen af ART
- Observation af en ART time med tre borgere
- Tre individuelle interviews med medarbejdere om brugen af ART
- Et gruppeinterview med seks medarbejdere om brugen af AM
- To tomands-interviews med medarbejdere om brugen af ART
- Uformelle interviews tre medarbejdere om ART
- To telefoniske interviews med to medarbejdere om brugen af AM

[3] Spørgeskemaet er lavet på baggrund af Rambølls rapport til magtanvendelsesudvalget 2013.

Det er i den forbindelse vigtigt at gøre opmærksom på, at det primært lykkes konsulenterne af indsamle data fra de steder, der havde implementeret ART. Ud af fem adspurgte AM-steder, som konsulenterne kontaktede, havde fire af dem enten ikke implementeret metoden, arbejdede ikke med den længere eller vendte ikke tilbage på konsulenternes gentagende henvendelser.

Interviewene og deltagelsen i tilbuddenes hverdag, handlede om at få indblik i medarbejdernes og borgerens oplevelse af metoderne på fem tilbud i alt (et AM-tilbud og fire ART-tilbud). Interviewene foregik efter metoderne var blevet implementeret i praksis. De første to besøg foregik på en AM-institution og en ART institution i oktober 2017, og de resterende tre besøg foregik i april måned 2018 på tre ART tilbud. Interviewenes og deltagelsens fokus var primært rettet mod borgernes og medarbejdernes oplevelser og refleksioner over metoden i forhold til konflikthåndtering og vrede i deres dagligdag.

ANBEFALINGER TIL IMPLEMENTERING OG EFFEKTMÅLING AF AM OG ART

Igennem projektperioden har LOS samlet en række erfaringer, der kan informere designet til en endelig effektmåling. Først og fremmest må man opgøre om afprøvningsdesignet kan bruges som udgangspunkt for en egentlig effektmåling. Efter endt pilotprojekt opsamles erfaringerne med henblik på at videregive vurderinger af projektets målbarhed.

Pilotprojektet har vist, at det at måle på tilbudsniveau undervejs har været problematisk af flere grunde:

Tidsperspektivet

Projektet har indregnet tid til undervisning i metoderne, tid til at implementere metoderne i praksis og en måleperiode, der skal måle på, om metoden har effekt på episoder, der leder eller kan lede op til magtanvendelser. Dette har vist sig at være utrolig vanskeligt at 'fastfryse' tilbuddene, således at de efter implementering og måleperioden stadig har de uddannede personaler og borgere, der har gennemgået AM/ART forløb tilknyttet institutionen. Dette har kraftigt hæmmet indsamling af data i projektets sidste fase. Dette har konkret betydet at flere af de deltagende institutioner har udskiftet store dele af personalegruppen, og derved gør at de ikke benytter sig af metoden mere, samt at de borgere der gennemgik metoderne, ej heller er på tilbuddet længere.

Måles der på tilbud eller borgere?

At måle på tilbudsniveau gør det uklart, hvem der konkret måles på. Projektets umiddelbare tanke var at måle på antal magtanvendelser, og herved identificere, om tilbuddene, der uddannes i AM og ART, indberetter færre magtanvendelser efter metodeimplementeringen. Indberettede magtanvendelser skævvrider øjensynligt resultatet, da dette tal ikke siger noget om de episoder, der ikke indberettes. Derudover oplever mange i praksis, at antallet af indberetninger kan være kraftigt påvirket af enkelte borgere, der eksempelvis i en opstartsperiode, krisesituation eller lignende genererer mange magtanvendelser, og derudover kan disse borgere være individer, der muligvis ikke er indbefattet af AM eller ART forløbene. Det samme gælder, hvor meget tilbuddet vurderer, at de gør brug af magt, hvor det ikke vides, om det er borgere, der er blevet trænet i AM eller ART, der er udslagsgivne. Derfor anbefales det, at effektmålingen i højere grad måler på bestemte borgere og medarbejderes udbytte af metoderne. Dette fordrer et anderledes projektdesign, hvor man i højere grad følger personer, der har gennemgået AM eller ART forløb.

To mulige veje for en effektmåling er at måle på borgerens aggressionsniveau via MOAS og antal af magtanvendelser, der er fortaget på hver borger, der trænes i AM eller ART før og efter metodetræningen. Supplerende hertil måles der på medarbejdernes

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

selvvurderede kompetencer til at kunne håndtere borgerens aggressioner og metodernes betydning for deres kompetencer til at håndtere disse. Disse udviklinger sammenholdes selvfølgelig med en matchende kontrolgruppe.

Mere fokus på implementering
En generel tendens, der går gennem materialet, er, at metoderne virker til at have potentiale, men at det specialiserede område er organiseret på en måde, der kræver mere vejledning og guidning i, hvordan man skal implementere metoderne i praksis. Projektet har fokuseret på implementering ved metodetræningens indbyggede praksisøvelser og derefter indregnet tid til, at tilbuddene kan arbejde med metoderne. Der har således ikke været et fokus på at støtte og vejlede i praksisimplementeringen af metoder efter uddannelsen er afsluttet. Specielt i pilotprojektets kvalitative fase udtrykker flere, at de savnede mere hjælp til at implementere metoderne i praksis gennem projektperioden. Tilsvarende fortæller nogle af de interviewede borgere, at de havde oplevet det som forvirrende, at det kun var nogle medarbejdere, der var uddannet i ART. For borgerne betød det, at det også kun var enkelte medarbejdere, der brugte påmindelser og det fælles sprog fra ART træningen efter konflikter. Det gjorde, at borgerne sommetider blev frustrerede og havde oplevet, at det var sværere at træne sine færdigheder i hverdagen, samt at tale med personale med udgangspunkt i de erfaringer, de havde fået fra ART-træningen og rollespillene. Borgerne fortalte dog, at de godt kunne ønske sig, at personalet var bedre til at hjælpe dem med at arbejde mere struktureret i hverdagen i forhold til hjemmeopgaver, såsom deres vredesdagbog og de dilemmaer, der er tilknyttet. Det anbefales derfor at der er et fokus på hjælp og vejledning til implementering af metoderne efter afslutning af undervisningen.

Borgernes manglende motivation
En af hovedudfordringerne ved at afprøve metoderne på sociale tilbud har vist sig at være borgernes motivation for at indgå i sessionerne. Denne udfordring er vigtig at forholde sig til, og det anbefales, at et fokus på borgernes motivation inkorporeres i en effektmåling. Den manglende motivation har haft betydning for, hvordan metoderne implementeres, da stort set alle deltagende tilbud har måtte ændre en dele af metodeudførelsen, således den 'bedre' passer til tilbuddets borgere, bl.a. pga. af borgernes til tider manglende motivation.

Et design, hvor man fokuserer mere på enkelte borgeres udbytte af metoderne, ville øjensynligt kunne tage bedre højde for borgernes motivation, i og med at der kan rekrutteres borgere, der er mere villige til at benytte sig af metoderne.

Fravælg tilbud der arbejder med udviklingshæmmede og for tunge målgrupper
Ved en decideret effektmåling anbefales det, at man fravælger målgrupper med mindre evne til at reflektere over sine egne handlinger, såsom udviklingshæmmede, der har vist sig have vanskelige vilkår for at benytte metoderne.

MOAS som et egnet redskab til at måle på aggression.
MOAS aggressionsskala har gjort det muligt at identificere selvoplevet udvikling blandt de deltagende tilbud. Det anbefales derfor, at MOAS indgår som et centralt element i en effektmåling, der søger at afdække om borgerne, der modtager undervisning i AM eller ART, reducerer deres aggressive adfærd. Dette kan kombineres med en måling af, hvor mange magtanvendelser, den enkelte borger er involveret i og medarbejdernes oplevelse af at kunne håndtere aggression.

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

ANALYSE

Projektet overordnede spørgsmål, der søges besvaret er:

Har metoderne medvirket til et fald i magtanvendelser eller episoder, der kan lede op til magtanvendelser, og hvilke forskelle kan der identificeres i de to metoders effekt?

Overordnet kan analysen ikke identificere nogle umiddelbare indikationer på, at metoderne har haft indvirkning på antal indberettede magtanvendelser. Dette kan skyldes mange faktorer. Endvidere er antal af magtanvendelser vanskeligt at måle, da det 1) ikke siger noget om de episoder, der ikke indberettes, 2) at enkelte borgere kan generere mange magtanvendelser i bestemte perioder. Derfor anses dette måleparametre for upræcist til at indfange en virkning af metoderne.

Undersøgelsen vurderer i stedet for, om metoderne tilsyneladende har haft en virkning på mængden af magt, der generelt anvendes på tilbuddene. Her vurderer de respektive tilbud, hvor hyppigt de anvender forskellige former for magt. Det giver et mindre præcist billede af, hvor mange episoder, der konkret er tale om, hvor der udøves magt, men et generelt estimat om, hvorledes hyppigheden af anvendelsen af magt generelt opleves som ændret.

Tilbuddene er blevet bedt om at forholde sig til tre typer af 'magtanvendelse'.

1) *Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fastholder en borger eller tilbageholder en borger?*
   Her er der tale om en fysisk intervention, hvor man tager fat i borgeren og forhindrer ham/hende i at udføre en eller flere bestemte handlinger.
2) *Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fjerner/tilbagefører en borger fra et fælles opholdsrum?*
   Her er der tale om en fysisk intervention, hvor man tager fat i borgeren og fysisk fjerner ham/hende fra fællesskabet.
3) *Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aktiverer en borger væk fra fællesskabet over en kortere periode?*
   Her skaber man bevidst aktiviteter for at holde borgeren væk fra fællesskabet. Der kan her tales om en art 'skjult' magt.

Tilbudslederne skal vurdere hver type af magtanvendelse ud fra følgende graduering; *Dagligt =1.0, Ugentligt = 2.0), Månedligt = 3.0, Halvårligt = 4.0, Årligt = 5.0, Sjældnere = 6.0, Aldrig = 7.0 og Ved ikke*

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Tabel 1 Gennemsnitlig udvikling af brugen af magt på de syv døgntilbud[4]

Magt i praksis i døgnbehandling	AM (n=3)	ART (n=4)	Kontrol gr. udviklingværdier	AM Afvigelse fra k-gr.	ART Afvigelse fra k-gr.
Fastholdelse/Tilbageholdelse	+0,33	−0,75	0,0	+0,33	−0,75
Fjerner/tilbagefører	+0,33	−0,25	+0,54	−0,21	−0,79
Aktiverer væk fra fællesskabet	+0,67	−0,25	+0.91	−0,24	−1,16

I ovenstående tabel repræsenterer en stigning af værdierne, at tilbuddene gennemsnitlig oplever, at de mindre hyppigt anvender den specifikke type af magtanvendelse.

Tabellen viser eksempelvis, at AM-gruppen gennemsnitlig oplever en svag stigning vedrørende alle tre parametre. Det betyder konkret, at de vurderer, at de har færre episoder i perioden fra 2017 til 2018, hvor de fastholder/tilbageholder borgere, fjerner/tilbagefører borgere eller aktiverer borgere væk fra fællesskabet end i 2015-2016.

Tabellen viser altså, at AM-gruppen oplever et gennemsnitlig fald af episoder, hvor der anvendes magt, hvorimod ART-gruppen oplever en gennemsnitlig stigning af episoder. Sammenlignes disse udviklinger med kontrolgruppen, kan det identificeres, at kontrolgruppen oplever et større fald af episoder end både AM og ART-gruppen på parametrene 'fjerner/tilbagefører borgeren' og 'aktiverer borgeren væk fra fællesskabet'. Dog ses, at AM-gruppen gennemsnitlig oplever et fald af episoder, hvor der fastholdes eller tilbageholdes end kontrolgruppen, der gennemsnitligt ikke oplever nogen ændringer. Grundet de meget få besvarelser, kan AM-gruppens udvikling ikke identificeres som sikker og tydelig. Ovenstående tabel viser noget om gruppernes samlede fald eller stigning af oplevelsen af at benytte magt. Dertil får vi ingen viden om, på hvilke tilbud udviklingen kommer til udtryk, om de kommer til udtryk på lignende vis, eller om tallene er udtryk for at nogle tilbud udvikler sig kraftigt, mens andre slet ikke gør. I nedenstående tabel 2 er udviklingen opgjort på institutionsniveau.

Tabel 2 Samlet udvikling af brugen af magt på de syv døgntilbud

Tilbud	*Metode*	*Metodens indflydelse på kompetencerne til at håndtere konflikt?*	*Har I brugt metoden*	Magt i praksis	Afvigelse fra k-gr.
Opholdssted 1	ART	I mindre grad	I høj grad	+ 1,0	−0,46
Opholdssted 2	ART	I mindre grad	I nogen grad	− 4,0	−2,5
Opholdssted 3	ART	I nogen grad	I nogen grad	−7,0	−5,54
Opholdssted 4	ART	Ved Ikke	Ved ikke	+ 5,0	+3,54
Botilbud 1	AM	I nogen grad	I mindre grad	−2,0	−0,54
Opholdssted og botilbud 2	AM	I nogen grad	I mindre grad	+ 6,0	+4,54
Opholdssted og botilbud 3	AM	Slet ikke	I mindre grad	0,0	−1,46

En stigning af værdierne betyder, lige som i forrige tabel, at tilbuddene gennemsnitlig oplever, at de mindre hyppigt anvender den specifikke type af magtanvendelse.

Ovenstående tabel viser de enkelte tilbuds udvikling over den samlede oplevelse af magtbrug i praksis. Dvs. at der her måles på tværs af de forskellige former for magtanvendelser, der transformeres til en samlet udviklingsværdi, der beskriver om hvert tilbud oplever reduktion, stagnation eller en stigning af anvendelsen af magt målt før og

[4] Udviklingsværdien udregnes ved at trække før-målingens numeriske værdier fra hver type af magtanvendelse fra eftermålingens værdier, og derefter dividere denne udviklingsscore med antallet af institutioner i henholdsvis AM-gruppen og ART-gruppen.

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

efter metodetræningen og implementeringen. Denne totale udviklingsværdi udregnes ved at sammenlægge alle tre former for magtanvendelses numeriske værdier. Derefter fratrækkes summen af før-målingens værdier fra summen af eftermålingens. Dette giver et tal for om tilbuddet oplever en stigning, stagnation eller reduktion af magtbrug i praksis. Kontrolgruppens samlede udviklingsværdi er (0.0+0.54+0.91) = +1,46. I tabellens to sidste kolonner yderst til højre ses udviklingsværdierne. Kolonnen *'Magt i praksis'* viser tilbuddets samlede udvikling over alle tre former for magtanvendelse. Kolonnen yderst til højre *'Afvigelse fra k-gr.'* viser tilbuddets udvikling i forhold til kontrolgruppens udvikling.

Ved opholdsstederne, der blev uddannet i ART, identificeres positive udviklinger sammenlignet med kontrolgruppen ved opholdssted 1 og opholdssted 4. Der ses dog tilsyneladende ingen sammenhæng med den positive udvikling og vurderingen af om metoden har givet kompetencer til håndtere konflikt. Dog viser tabellen at opholdssted 1 har brugt metoden i høj grad, dog kan vi ikke sige noget om opholdssted 4, da de ikke har besvaret spørgsmålet[5]. Således kan der heller ikke her identificeres nogle klare effekter af uddannelse i ART-metoden. Ved tilbuddene, der blev uddannet i AM, identificeres at kun Opholdssted og botilbud 2 har oplevet mindre brug af magt i praksis, og ved de to resterende tilbud identificeres, at deres brug af magt enten har været markant stigende, eller at udviklingen har været mindre sammenlignet med kontrolgruppens. Alle tre tilbud svarer, at de i mindre grad har benyttet sig af metoden. Der kan ligeledes ikke identificeres nogen umiddelbar effekt af metoden AM.

Kigger vi på ART's virkning på antallet af episoder med anvendelsen af magt på dagtilbud, kan der heller ikke identificeres nogen ændringer. I tabel 3 kan man se, at der ikke er sket ændringer i hyppigheden af fastholdelser/tilbageholdelser, der i begge måleperioder vurderes at forekomme månedligt (3.0), hvilket er en mere positiv udvikling end den gennemsnitlige udvikling for kontrolgruppen. Kigger vi på fjernelser/tilbageførelser, kan vi identificere en stigning, der går fra halvårligt (4.0) til månedligt (3.0), hvilket er en positiv udvikling end kontrolgruppens. Det sidste parameter om tilbuddet aktiverer borgeren væk fra fællesskabet, har vi ikke kunnet vurdere, pga. manglende data. Skolen fortæller, at de har brugt metoden i nogen grad, og at metoden kun i mindre grad har forbedret deres kompetencer til at håndtere konflikt. Analyseres tallene af ARTs virkning på antallet af episoder med anvendelsen af magt på dagtilbud, sammenlignet med kontrolgruppen, kan der heller ikke identificeres nogen ændringer.

[5] Opholdssted 4 har gennemgået en markant udskiftning af personale og afdelingsledere, hvilket resulterer i, at det ikke vides, i hvilket omfang metoden blev brugt og ej heller, hvordan afdelingen vurderer metodens indflydelse på kompetencerne til at håndtere konflikt.

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Tabel 3 Typer af anvendelse af magt i praksis på dagtilbud

Tilbud	Metode	Magt i praksis	Før	Efter	Udvikling	K.-gr. Udvikling	Afvigelse fra k-gr.
Dagskole	ART	Fastholdelse/Tilbageholdelse	3.0	3.0	0.0	-1,0	+1,0
		Fjerner/tilbagefører	4.0	3.0	-1.0	-0,67	−0.33
		Aktiverer væk fra fællesskabet	7.0	Ved ikke		0,83	

Der kan tilsyneladende heller ikke identificeres tendenser til, at metoderne har haft en reducerende effekt i forhold til brugen af magt i praksis. Rapporten har ved flere lejligheder beskrevet, hvorfor det kan være svært at identificere virkninger ved antallet af indberettede magtanvendelser og antal episoder, hvor der anvendes en form for magt. Metoderne AM og ART fokuserer på, at borgerne lærer at håndtere deres vrede med et forebyggende sigte. Dertil måler projektet også på, om tilbuddene oplever en ændring, hvor meget aggression, der generelt opleves at forekomme på tilbuddet før og efter metodeimplementeringen.

Har opfattelsen af det generelle aggressionsniveau på institutionen ændret sig?

Aggressionsniveau måles via MOAS der har fire aggressionskategorier.

1. Verbal aggression
2. Aggression mod genstande
3. Auto aggression (selvskadende adfærd)
4. Aggression mod andre (udadreagerende adfærd)

Tilbuddene er blevet bedt om at svare på i hvor høj grad, de oplever, at borgerne udviser aggression inden for ovenstående 4 tema. Svarkategorierne er *I høj grad (1), I nogen grad (2), I mindre grad (3) og Slet ikke (4).* Nedenfor er der konstrueret talværdier, der redegør for, hvor store reduktioner eller stigninger af aggression tilbuddene oplever før og efter metodeimplementeringen.

Talværdier for reduktion af aggression		***Talværdier for stigning af aggression[6]***	
[0.1-0.50]	Marginal reduktion	[−0.1- −0.50]	Marginal stigning
[0.51- 1.0]	Mindre reduktion	[−0.51- −1.0]	Mindre stigning
[1.1-4.0]	Moderat reduktion	[−1.1- − 4.0]	Moderat stigning
[4.1- +≥]	Væsentlig reduktion	[−4.1- − ≥]	Væsentlig stigning

Gennemsnitligt identificerer eftermålingen, at de uddannede døgntilbud i AM og ART oplever mindre aggression efter uddannelsen i metoderne end kontrolgruppen. Den gennemsnitlige forbedring er vist i nedenstående tabel 4, hvor der ses et tydeligere mønster ved, at de uddannede tilbud oplever en marginal reduktion vedr. verbal

[6] Værdien 0.25 +/− symboliserer det mindste udtryk for udvikling et tilbud kan opleve. Til hvert aggressionstema er der fire spørgsmål, hvor udviklingen på hvert spørgsmål fra før til efter metodeimplementeringen kan udtrykke sig fra 0.0 hvilket betyder, at tilbuddet samlet set ikke har oplevet nogen ændring til +/− 1.0, hvilket ville betyde at tilbuddet er gået fra I høj grad at opleve aggression til slet ikke at opleve aggression eller omvendt. Til hver af MOAS aggressionstemaer er den samlede potentielle udvikling derved maksimalt 4.0. Samles disse fire temaers udviklingsscore (4.0 x 4) fastsættes den totale potentielle udviklingsscore til at være 16.0. En udviklingsværdi på +/−0.50 er svarende til, at et tilbud samlet set har vurderet 2 ud af 64 muligheder mere positivt eller negativt ved eftermålingen end ved før-målingen og en værdi på over 4.0 er betyder, at tilbuddet oplever en udvikling tilsvarende at 16 ud af 64 muligheder samlet set opleves mere positivt eller negativt ved eftermålingen.

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

aggression, og en moderat reduktion vedr. aggression mod genstande. Begge grupper udvikler sig samlet set mere positivt end kontrolgruppen. Tabellen indikerer også, at ART-gruppen oplever en moderat reduktion vedr. selvskadende adfærd. Kontrolgruppen oplever en gennemsnitlig stigning af episoder på alle aggressionsparametre, undtaget ved verbal adfærd, hvor der ses et marginal fald af oplevede episoder. Sammenlignes AM med ART, kan tabellen indikere, at ART-gruppens forbedringer generelt er lidt mere positive end AM-gruppen. Endvidere indikerer analysen, at metoderne er tilnærmelsesvist lige virkningsfulde til at fordre positive udviklinger i forhold til verbal aggression og aggression mod genstande, hvor det identificeres at de to grupper har tilnærmelsesvist ens udviklingsværdier. Tabellen indikerer også, at ART tilsyneladende har haft en mere reducerende virkning på selvskadende og udadreagerende adfærd end AM. Dog er der stor usikkerhed i materialet, da gennemsnittene er beregnet på henholdsvis grupper af 3 og 4 besvarelser.

Tabel 4 Gennemsnitlig udvikling af oplevet aggression for de syv døgntilbud

MOAS	AM (n=3)	ART (n=4)	Kontrol gr. Udviklingsværdi	Afvigelse fra k-gr. AM	Afvigelse fra k-gr. ART
Verbalt aggressiv	+0.5	+0,625	+0,143	+0,357	+0,482
Aggression mod genstande	+0.833	+0,813	−0,579	+1,412	+1,392
Selvskadende adfærd	+0.333	+0,688	−0,329	+0,662	+1,017
Udadreagerende	0.0	+0,25	−0,164	+0,164	+0,414

I ovenstående tabel repræsenterer + værdierne at tilbuddene gennemsnitlig oplever mindre aggression i forhold til den pågældende aggressionstype efter metodeimplementeringen.

Ovenstående tabel 4 siger noget om gruppernes samlede fald eller stigning af oplevet aggression. Dertil får vi ingen viden om, på hvilke tilbud udviklingen kommer til udtryk, om de kommer til udtryk på lignende vis, eller om tallene er udtryk for, at nogle tilbud udvikler sig kraftigt, mens andre slet ikke gør. Som før analyseres hvert tilbuds udviklingsværdi, og her kan det i nedenstående tabel 5 identificeres, at udviklingen for de uddannede tilbud generelt er bedre end kontrolgruppens, også på institutionsniveau.

Tabel 5 Samlet oplevet aggressionsniveau opdelt på hvert tilbud i de syv døgntilbud

Tilbud	Metode	Metodens indflydelse på kompetencerne til at håndtere konflikt?	Har I brugt metoden	Oplevet aggression	Afvigelse fra k-gr.
Opholdssted 1	ART	I mindre grad	I høj grad	+ 4.5	+ 5.429
Opholdssted 2	ART	I mindre grad	I nogen grad	−0.75	+0.179
Opholdssted 3	ART	I nogen grad	I nogen grad	+ 2.75	+ 3.679
Opholdssted 4	ART	Ved Ikke	Ved ikke	+ 3.5	+ 4,429
Botilbud 1	AM	I nogen grad	I mindre grad	−1.5	−0.571
Opholdssted og Botilbud 2	AM	I nogen grad	I mindre grad	+ 5.0	+ 5.929
Opholdssted og Botilbud 3	AM	Slet ikke	I mindre grad	+ 1.5	+2.429

I ovenstående tabel repræsenterer + værdierne, at tilbuddene gennemsnitlig oplever mindre aggression i forhold til den pågældende aggressionstype efter metodeimplementeringen.

Ovenstående tabel viser de enkelte tilbuds udvikling over den samlede oplevelse af aggression. Dvs. at der her måles på tværs af de forskellige aggressionsparametre, der som tidligere vist transformeres til en samlet værdi, der fortæller om hvert tilbud oplever reduktion, stagnation eller en stigning af aggression målt før og efter metodetræningen og implementeringen. Kontrolgruppens samlede udviklingsværdi er (+0.143-0.579-0.329-0.164) = −0.929. I tabellens to sidste kolonner yderst til højre ses udviklingsværdierne.

Med støtte fra
TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

Kolonnen *'Oplevet aggression'* viser tilbuddets samlede udvikling over alle fire aggressionstemaer. Kolonnen yderst til højre *'Afvigelse fra k-gr.'* Viser tilbuddets udvikling i forhold til kontrolgruppens udvikling.

Det ses, at alle tilbud oplever en generel reduktion af aggression undtagen Opholdssted 2 og Botilbud 1. Opholdssted 2's udvikling er meget lig kontrolgruppens og Botilbud 1's udvikling er lidt mere negativ end kontrolgruppens. Samlet set har de uddannede tilbud en mere positiv oplevelse af udviklingen af aggressionsniveauet efter metodeimplementeringen end kontrolgruppen på nær botilbud 1. Endvidere viser tabellen, at der ikke kan identificeres nogen umiddelbare sammenhænge mellem positiv udvikling og brugen af metoderne og ej helle vurderingen af, om metoden har givet værktøjer, der øger kompetencerne til at håndtere konflikter. Dog kan der identificeres et mønster, der tyder på, at ART er nemmere at implementer end AM, da alle tre AM-tilbud svarer, at de har benyttet metoden i mindre grad, og tre af ART tilbuddene har benyttet metoden i nogen grad (også daginstitutionen, se nedenfor), en svarer, at de ikke ved om metoden er benyttet, og en institution svarer 'i høj grad'.

Nedenstående tabel 6 viser den gennemsnitlige udvikling for dagtilbuddet (skolen). Tabellen viser, at udviklingen er meget lig udviklingen i kontrolgruppen og derfor kan der ikke argumenteres for, at metoden har haft en effekt. I forhold til hvor ofte der forekommer episoder, hvor borgerne er verbalt aggressive, oplever det deltagende tilbud ikke nogen ændringer, hvorimod kontrolgruppen oplever marginalt flere episoder. Dagtilbuddet oplever en marginal reduktion af antal episoder, hvor borgerne er aggressive mod genstande, hvor denne reduktion er marginalt større i kontrolgruppen. Ved dagtilbuddet ses ingen ændringer af oplevede episoder, hvor borgerne er selvskadende, hvilket tilnærmelsesvist er det samme i kontrolgruppen. Samme mønster gentager sig ved episoder, hvor borgerne er aggressive mod andre. Her oplever dagtilbuddet ingen udvikling, hvilket tilnærmelsesvist også er gældende for kontrolgruppen. Skolen fortæller, at de har brugt metoden i nogen grad.

Tabel 6 Gennemsnitlig udvikling af oplevet aggression for dagtilbud

MOAS	ART gr. (n=1)	Kontrol gr. (n=3)	Afvigelse fra k-gr.
Verbalt aggressiv	0,0	-0,167	+0,167
Aggression mod genstande	+0,25	+0,667	-0,417
Selvskadende adfærd	0,0	+0,083	+0,083
Udadreagerende (Aggression mod andre)	0,0	0	0,00

Projektet har også forsøgt at undersøge medarbejdernes oplevelse af, om deres kompetencer til at håndtere MOAS' forskellige aggressionsparametre forbedres over projektperioden via surveys. Grundet flere faktorer er dette datamateriale meget lille og kan ikke indikere nogle klare tendenser, da for mange medarbejdere ikke har svaret på eftermålingen (en af forklaringerne er projektets tidsperspektiv, se side 10). Disse få besvarelser deles kun op i en AM og en ART gruppe for at identificere, om metoderne generelt opleves som udviklende for kompetencer til at håndtere situationer, hvor borgerne er aggressive. Således går vi på tværs af døgn- og dagtilbud. Skemaet er designet med inspiration fra MOAS. Spørgeskemaet er sendt ud til alle medarbejdere, der modtog undervisning AM eller ART. Målingen har primært målt på medarbejdernes selvvurderede evne til at håndtere udfordringer, hvor borgerne er aggressive med udgangspunkt i MOAS. Medarbejderne er blevet spurgt om i hvor høj grad, de oplever sig kompetente til at håndtere episoder, hvor borgerne udviser aggression inden for ovenstående fire tema. Svarkategorierne er *I høj grad (1,0), I nogen grad (2.0), I mindre*

Med støtte fra TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

grad (3.0) og Slet ikke (4.0). Dette er kun målt på de deltagende tilbud og ikke i kontrolgruppen.

Denne måling kan svagt indikere, at metoderne kan have betydning for, at medarbejderne oplever, at deres kompetencer forbedres. Tabellen nedenfor viser medarbejdernes gennemsnitlige selvvurderede kompetenceniveau til at håndtere de fire typer af aggression. Overordnet ses samme tendens som ovenstående analyse; at medarbejderne mener, at deres kompetencer til at håndtere konflikter er forbedret efter projektperioden, hvilket på sin vis harmonerer med det oplevede fald af episoder. I hovedtræk viser tabellen, at medarbejderne, der er blevet uddannet i ART, gennemsnitligt oplever en bedring på alle fire aggressionsparametre. Stærkest er medarbejdernes vurdering af udadreagerende adfærd, og svagest er udviklingen af kompetencer til at håndtere selvskadende adfærd. I AM-gruppen oplever medarbejderne gennemsnitligt en generel forbedring af kompetencer til at håndtere aggression, dog ikke så tydeligt som ART-gruppen. Om end værdierne er anderledes, kan der tilnærmelsesvist ses det samme mønster, dog indikerer tabellen, at selvskadende adfærd opleves som problemer, man har sværere ved at løse nu end før metodeimplementeringen. Endvidere ses en mere markant stigning af den selvvurderede kompetence til at håndtere adfærd, hvor der er aggression mod genstande, hvor medarbejderne gennemsnitligt oplever, at deres kompetencer forbedres mere sammenlignet med ART-gruppen.

På grund af den lave svarrate og materialets usikkerhed, kan målingen ikke bruges til meget andet end at bakke op om tilbudsmålingens overordnede tendens om, at metoderne tilsyneladende øger tilbuddenes og medarbejdernes selvvurderede kompetencer til at håndtere aggression - på nær selvskadende adfærd, hvor udviklingen er svagest både i medarbejdermålingen og i tilbudsmålingen ovenfor.

Tabel 7 Medarbejdernes selvvurderet kompetencer til at håndtere aggression før og efter metodeimplementeringen [7]

	AM-gruppen			**ART-gruppen**		
Aggression	*Før*	*efter*	*Udviklingsværdi*	*Før*	*Efter*	*Udviklingsværdi*
Verbal	1,64	1,54	+0,1	1,73	1,43	+0,3
Genstande	2,02	1,7	+0,32	2	1,73	+0,27
Selvskadende	2,14	2,32	−0,18	2,4	2,17	+0,23
Udadreagerende	1,9	1,68	+0,22	1,87	1,47	+0,4

Et fald af værdierne fra før til efter viser, at medarbejdernes gennemsnitlige vurderinger af at deres kompetencer til at håndtere aggression, er forbedret. Derfor symboliseres udvikling med + da der er tale om forøgede kompetencer.

Afprøvning af disse to metoder vidner også om andre potentialer for metodernes virkninger på det specialiserede socialområde, der i mindre grad kan 'måles' og opgøres i klare tendenser. Disse kan især identificeres i det mere kvalitative datamateriale, og beretter om lokale oplevede virkninger, oplevede succeser og udfordringer efter metodeimplementeringen.

Hvordan oplever medarbejderne og borgerne metodernes virkning?

At kunne tale om og reflektere over konflikterne via AM og ART

I medarbejderinterviewene var et gennemgående tema, hvordan ART har givet mulighed for, at medarbejdere og borgere kan tale "samme sprog" efter konkrete konfliktsituationer,

[7] AM-gruppen før-måling n= 26 eftermåling n= 12
ART-gruppen før-måling n= 27 eftermåling n= 8

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

og at det samtidig havde givet borgerne en række konkrete værktøjer til at forholde sig til deres vrede. Medarbejder 2 udtrykte, at det især var blevet muligt at reflektere over konflikter med borgerne efterfølgende med udgangspunkt i en fælles ART forståelse, hvor man kunne tale om færdigheder, dæmpere og triggere. Medarbejderen oplevede, at det gjorde det nemmere at tale om, hvad der var sket i en konflikt, hvordan det var sket og ikke mindst, hvordan de kunne håndtere sådanne konflikter fremadrettet. En anden medarbejder 7 fortalte, at han helt bestemt mener, at metoden har været med til at reducere aggressionsniveauet, og vedkommende oplever i dagligdagen færre episoder med aggression end tidligere. Lignende perspektiver blev adresseret ved et gruppeinterview med fire medarbejdere, der berettede, at de kunne mærke, at borgerne tænkte mere over, hvordan de skulle reagere i konfliktsituationer eksempelvis ved at fortælle personalet, hvad de havde tænkt sig at gøre næste gang, de blev vrede og endte i en konflikt.

En medarbejder (3) påpegede dog, at det vil være umuligt at fuldstændig undgå konflikter for de borgere, der var anbragt på vedkommendes sted, og at ART sjældent var brugbart, når en konflikt først var optrappet, fordi borgerne ofte reagerede i affekt. En anden medarbejder (7) påpegede i den sammenhæng også, at han syntes, at der hvor ART virkelig hjalp borgerne, var som et konkret redskab til at reflektere over deres handlinger efter konflikter, når borgerne var faldet til ro, og de sammen kunne gennemgå situationen og tale om, hvad borgeren kunne gøre anderledes næste gang for at dæmpe en given konflikt. Men ART gav ifølge en af medarbejderne (3) også personalet en viden om deres pædagogiske måde at håndtere borgerne. Ifølge ham havde de fælles refleksioner gjort, at borgerne især havde lært at forstå mere om sig selv, og var blevet opmærksomme på, hvorfor nogle ting triggede dem, men han oplevede også, at det havde givet personalet en forståelse for, hvad der triggede borgerne individuelt. Det var eksempelvis tydeligt ved en borger, der blev vred, når han skulle sige undskyld, men som gennem mange refleksioner til ART-træning var kommet frem til, at han aldrig havde lært at sige undskyld hjemmefra og derfor havde svært ved det. Med udgangspunkt i disse refleksioner fortalte medarbejderen, at det havde hjulpet borgeren med at finde frem til en række dæmpere, han kunne bruge, når han blev vred over at skulle sige undskyld og at det samtidig havde givet personalet en forståelse for denne borgers vrede. Ligeledes ses samme perspektiver i et gruppeinterview med seks medarbejdere og ledere fra et af tilbuddene, der blev uddannet i AM. Gruppen oplevede at metoden har givet et sprog og muligheder for at adressere vreden. Dette opleves både i form af, at medarbejderne mellem hinanden bedre kan begrebsliggøre, hvordan de opfatter borgerens aggressionsniveau, men også at personalet nemmere kan tale om aggression, både mens den står på og efter. Gruppen nævnte bevidstgørelsen om triggere og aktive strategier til at håndtere vreden, som brugbare elementer i praksis. Dog er stedet udfordret i at kunne bruge metoden som den er tiltænkt, da tilbuddet har med kognitivt svage borgere at gøre.

En bedre forståelse af den unges egen vredeshåndtering via ART

Perspektivet om, at ART fordrer en refleksion, der kan deles mellem medarbejdere og borgere, blev tydeligt bekræftet af to af de interviewede borgere (2 og 4). Her var perspektivet om, at ART havde hjulpet borgerne til at kunne reflektere over deres vrede og følelser i hverdagen på en måde, som de oplevede havde medvirket til at nedtrappe konflikter nærværende i de fleste interview. De to borgere fortalte eksempelvis, at ART havde givet dem nogle værktøjer til at håndtere forskellige konfliktsituationer i deres hverdag, og at den sociale færdighedstræning især havde hjulpet dem begge til at blive bedre til at få deres hverdag til at fungere uden at være irritable. En borger (borger 2) fortæller således om, hvordan hun havde oplevet, at hun ikke var så god til at huske sine ting, men at hun igennem rollespil til ART havde øvet, hvordan hun kunne håndtere det at glemme noget i hverdagen. Det havde resulteret i, at hun ikke oplevede at blive lige så

Med støtte fra TrygFonden
Landsorganisationen for sociale tilbud

irritabel og frustreret i hverdagen, fordi hun mindede sig selv om, hvad hun havde øvet i rollespillene, når hun stod over for en situation, hvor hun havde glemt noget. Dét, at hun havde øvet færdigheden "at fejle" gentagende gange til ART, gjorde for hende, at hun oplevede mindre konflikter med både personale og andre borgere i hverdagen. Relaterende hertil fortalte en af borgerne (4), at han ikke rigtig tænkte over ART i en konkret konfliktsituation, men at han bagefter kunne reflektere sammen med personalet over, at han ubevidst havde brugt ART. Det gjorde de ved at sammen gennemgå den givne konfliktsituation systematisk og tale om borgerens indre og ydre triggere, samt hvilke dæmpere fra ART han kunne prøve at bruge for at reducere konflikten fremadrettet. Han fortalte endvidere, at han oplevede, at dét, at han havde mulighed for at tænke over sin vrede med udgangspunkt i triggere og dæmpere, hjalp ham til at blive opmærksom på, hvordan han kunne handle anderledes, når han var i en konflikt.

En anden borger (6) fortalte, at det ikke var sådan, at hun tænkte på at bruge en færdighed fra ART, når hun var sur, men at hun kunne mærke, at hun var blevet bedre til at spørge om hjælp bagefter, hvis hun var ked af det, irriteret og vred. At spørge om hjælp var en færdighed, som hun konkret havde trænet i ART, fordi det normalt skabte nogle konflikter og vredesudbrud for hende i hverdagen. Fordi det var gennemgående for alle stederne, at borgerne altid trænede eksempler og oplevelser fra deres egen hverdag i ART, berettede borgerne også om, at det også var nemmere at tænke over og reflektere over deres triggere, dæmpere, moralske handlinger og sociale færdigheder uden for selve ART-rummet, fordi som borger 3 fortalte: *"Det er noget vi har mærket på egen krop og kan relatere til".* Borgerne pointerede, at de især oplevede den sociale færdighedstræning og vredeshåndtering som konkrete refleksionsredskaber, som de brugte til at håndtere konflikter.

ART-refleksionerne er generelle og knytter sig nødvendigvis ikke kun til vrede

ART har også udvist potentialer i forhold til, at de unge bliver bedre til at læse og finde ud af, hvordan andre mennesker har det følelsesmæssigt. Ifølge en borger (6), havde hun oplevet hele sit liv, at det var svært at læse og gennemskue andre mennesker – om de var sure eller kede af det. Men ved at træne dét at læse ansigtsudtryk, mimik og spørge ind til følelser i rollespillene og træningen af de sociale færdigheder i ART, var hun blevet lidt mere bevidst om, hvordan man kan finde ud af, om andre mennesker er sure eller kede af det.

I forhold til hvad borgerne gør, når de bliver sure, aggressive, eller udadreagerende, fortalte tre borgere også, at de igennem ART er blevet bedre til at fortælle, hvad de har brug for i situationer, hvor de oplever at blive vrede. Den ene borger (1) fortalte, hvordan han var blevet bedre til at bede personalet eller andre borgere om at lade ham være i fred, når han blev vred og sige, at han havde brug at lukke døren et øjeblik. De to andre borgere mente ikke, at det var rollespillene eller selve træningen i ART, der havde hjulpet dem med at blive bedre til at reflektere og sætte sprog på deres ønsker i konfliktsituationer, men at det mere handlede om, at både personale og andre borgere på stedet var blevet bedre til at lytte, respektere og blive opmærksomme på hinandens grænser, fordi personlige grænser var noget, man delte med hinanden til ART-træningen, og denne opmærksomhed hjalp med at reducere mange konflikter.

Ligeledes kunne lidt mere kritiske perspektiver også identificeres. Borger 7 fortæller, at hun som sådan ikke føler, at ART træningen har reduceret hverken hendes eller andre beboeres vredesniveau, og mener heller ikke, at det er blevet nemmere at tale om aggression efter metodetræningen. Dog fortæller hun, at hun sætter pris på ART og den mulighed metoden giver for at kunne reflektere over sig selv og sine fremtidsvisioner.

Indblik i andres vrede og følelsesunivers via ART

Flere af borgerne beretter, at for dem har de altid været bevidste om, hvilke følelser, der trigger dem til at blive vrede. De fortalte, at når man kæmpede dagligt med aggressioner, som de gjorde, var man enormt opmærksom op, hvad der lige præcis kunne antænde noget i en. Ifølge de tre borgere var det ikke noget problem at forklare sine triggere til andre mennesker, for som borger 1 præciserede: *"Man vil jo gerne ændre sin vrede, man kæmper jo hele tiden personligt for at ændre det, så derfor ved man også, hvad der gør en vred"*. For borger 1 handlede ART ikke om, at han skulle lære at sætte ord på, hvad der antændte noget i ham. Det handlede om, hvad han kunne gøre for at håndtere sin vrede. To borgere mente ikke, at træningen med de ydre og indre triggere var specielt gavnlig, fordi en stor del af grunden til, at de deltog i ART, netop var på grund af disse triggere - derfor vidste de også alt om dem i forvejen. Om end det ikke oplevedes som en ny erkendelse af nogle, fortalte andre borgere om, hvordan det dog havde været en god hjælp at blive opmærksomme på deres kammeraters triggere, fordi de dermed kom til at forstå, hvad der kan gøre forskellige mennesker vrede, og hvordan man kan håndtere andre menneskers aggressioner.

Bedre relationer borgere i mellem og mellem borgere og personale gennem ART

To borgere beretter, at de havde oplevet, at personalet var blevet bedre til at respektere, når borgerne ytrede, at de havde brug for en pause midt i en konflikt. For borger 5 var det tilfældet, når han var blevet vred på personalet og gik ud og sparkede til nogle kasser, røg smøger og på den måde fik mulighed for at falde ned. Til det spørgsmål berettede borger 2 også om, at det var blevet nemmere for ham at række ud til andre mennesker efter hjælp, når han oplevede at blive vred, fordi personalet gav ham plads til at falde ned først. Han fortalte, at det var blevet nemmere for ham at ringe til venner og familie, hvis der var noget, han var ked af eller vred over, fordi han sammen med personalet havde fået sat en form for system i den måde, han kunne forklare andre om sin vrede. Dét at spørge andre mennesker om hjælp var en konkret færdighed og dæmper, som han havde trænet til ART.

Mere struktur på at arbejde med vrede via ART

Medarbejderne fortalte ligeledes, at de havde oplevet, at den klare struktur i ART har givet dem meget bedre mulighed for at kunne arbejde systematisk med borgernes aggressioner og konflikter i hverdagen, som ellers var blevet oplevet som svært for nogle medarbejdere før implementeringen af ART. En medarbejder (2) beretter, at selvom de havde præsenteret ART som en overordnet træning, der skulle hjælpe de unge med at nedtrappe konflikter i hverdagen, havde de brugt meget tid på at præsentere ART i forhold til de individuelle problematikker, som hver enkelte borger baksede med. Derfor var det også forskelligt, hvilke elementer af ART, som de havde vægtet højest i præsentationen til borgerne – afhængigt af den enkelte borgeres problematikker: *"ved én ung, har vi fokuseret mest på det moralske, ved en anden har vi virkelig italesat en række specifikke færdigheder, så det har faktisk været meget forskelligt".* De tre medarbejdere fortalte generelt, at det har krævet mange ressourcer at tilpasse ART så meget til individuelle behov, men at det virkede til at bære frugt på den lange bane, fordi de kunne se en forskel i den måde, som borgerne håndterede konflikter.

Et perspektiv, medarbejdere forklarede gennem interviewene, var, at selvom de som uddannet pædagoger vidste meget om borgernes aggressioner, havde ART alligevel hjulpet dem til at blive mere bevidste om, hvad der kan optrappe en konflikt og trigge borgernes vrede. For medarbejder 3 var det især tydeligt, at ART havde givet ham en forståelse af, hvordan borgerne ofte reagerer i affekt, og at det ikke hjælper at konfrontere dem, imens de er vrede, fordi det dermed optrapper en konflikt. Igennem træningen med vredeshåndtering, triggere og dæmpere, var medarbejderen derfor blevet mere bevidst om, hvordan han ikke skulle konfrontere borgerne midt under en konflikt, men respektere

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

deres dæmpere og snakke med dem efter en konflikt. Det perspektiv støttede medarbejder 6 op om. Hun fortalte, at ART havde givet hende en forståelse for borgernes vrede og aggressioner, og at hun oplevede, at det også havde hjulpet hende til at tænke på ikke at optrappe konflikter, men at lægge låg på dem, når de opstod. På den måde mente hun, at ART også havde medvirket til, at personalet havde fået en skærpet opmærksomhed på, hvordan de også selv kunne bruge " pædagogiske" dæmpere i konfliktsituationer med borgerne.

Opsamling

Det er især de sociale færdigheder, der trænes i ART, som defineres som brugbart i det daglige arbejde. Medarbejder 4 fortæller, at de i deres ART-personalegruppe vidste, hvilke færdigheder den enkelte borger trænede, og mindede derfor borgeren om at gøre brug af den færdighed i deres hverdag: " *Eksempelvis siger vi til de unge: Har du nu husket?, Kan du huske, at den her situation trænede du faktisk i ART* ". En anden medarbejder (1) fortalte, at hun oplevede, at daglige påmindelser hjalp borgene til at øve deres færdigheder i konkrete ´virkelige´ situationer, som var relevante for dem. For hende var det især tydeligt i en situation for en borger, der havde problemer med ikke altid at leve op til sine egne forventninger og derfor havde trænet og reflekteret over færdigheden " at mislykkes" gennem længere tid. Igennem denne træning samt daglige refleksioner med medarbejderne om at kunne mislykkes, var borgeren gradvist blevet bedre til at håndtere eksempelvis ikke altid at komme op til tiden. Ifølge medarbejder 1, havde dette reduceret konflikter betydeligt for borgeren, fordi han normalt reagerede voldsomt på ikke at komme op til tiden.

Ovenstående indikerer, at borgerne og medarbejderne har fået en forståelse og en måde at begribe vreden på. Generelt fortalte borgerne, at træningen med vredeshåndtering havde hjulpet dem til at få et større indblik i, hvordan man kan forstå sine aggressioner i hverdagen. For flere borgere havde ART ikke lært dem noget nyt i forhold til at skabe et sprog for deres egne følelser eller vrede, men at det i langt højere grad havde givet dem et indblik i, hvordan de kunne arbejde struktureret med deres egen vrede, så det ikke altid føltes så kaotisk og voldsomt at blive sur. Eksempelvis fortalte borger 3, hvordan vulkanskalaen (vredesskalaen) havde givet ham et overblik over, hvad der sker med mennesker, når de bliver vrede, og det havde han kunnet bruge i sin hverdag til at sammenligne sin egen vrede med paramenterne på vulkanskalaen. Når han vidste, hvor hans egen vrede var på den vulkanskala, mente borger 3 derfor også, at det var nemmere for ham at vide, hvordan han skulle håndtere den i konkrete situationer i hverdagen. For borger 4 var vredesskalaen et værktøj, han brugte retrospektivt til at tænke over måder, han havde reageret på før tiden. Han fortalte, hvordan han i undervisningssituationer ofte var blevet aggressiv, men vulkanskalaen havde givet ham en mulighed for at forstå, hvorfor hans puls pludselig steg, når han blev vred, og hvorfor han kunne mærke irritation og ubehag i kroppen, når han var ked af det. Denne viden mente han, at han brugte i sin dagligdag til at blive opmærksom på, at et vredesudbrud var ved at opstå, og at han derfor nemmere kunne komme den i forkøbet.

METODERNES BEGRÆNSINGER

Der er dog også grænser for ART og AM metodernes anvendelse. Tre medarbejdere italesætter, at det var svært at bruge mere formelle elementer i ART i hverdagen såsom vredesloggen og hjemmeopgaver, fordi borgerne ifølge dem følte, at det ikke relaterede sig til deres personlige oplevelser af konflikter og vrede, men mere føltes som "uvirkelige lektier". Hvilket også afspejles i de kvalitative besvarelser i spørgeskemaerne (medarbejdernes og ledernes), hvor flere af de medarbejdere, der har forsøgt at arbejde med metoden, beskriver, at det kan være vanskeligt at opretholde et engagement og en motivation for de unge i ART. Et enkelt tilbud i AM-gruppen beskriver dog også, at også

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

de oplevede udfordringer ved beboernes motivation og lyst til at deltage AM-forløbet[8]. Ligeledes er det også blevet identificeret, at for tung en målgruppe gør det vanskeligt at bruge metoden. Specielt for de tilbud, der arbejder med udviklingshæmmede med et lavt kognitivt niveau, opleves det vanskeligt at gennemføre AM sessionerne og ligeledes at få borgerne til at deltage på det relative høje refleksionsniveau. Om end projektet ikke har testet ART på tilbud med borgere med lavere kognitivt funktionsniveau, må det formodes, at det samme gør sig gældende, i og med at de to metoder deler et fælles ophav og begge har fokus på selvevaluering og refleksion. I de respektive surveys svarer flere også i fritekstfelterne, at de oplever målgruppens forskelligheder som en hindring for at kunne gennemføre succesfulde ART-sessioner. Øjensynligt relaterer dette sig også til et generelt perspektiv om, at lederne og medarbejderne oplever, at borgerne ikke har eller hurtigt mister motivationen for at deltage i både AM eller ART undervisningen. Derudover beskrives det som vanskeligt at få struktureret hverdagen og planlagt dagen efter metodens forskrifter. Ved den observerede ART-session talte konsulent og medarbejdere om, hvordan brugen af ART foregik på stedet. Her valgte man at gøre det i forbindelse med skolegangen og på den måde have det på som et 'fag'. Tilbuddet havde blandede erfaringer med de unges motivation til at deltage og oplevede, at de skulle være meget opsøgende og endvidere 'lokke' lidt ekstra med saft og kage. Det fortalte, at de ikke kunne gennemføre ART sessionerne med de samme personer hver gang, og måtte derfor gøre det mere frit, forstået på den måde at ART 'undervisning' var valgfrit. Man opfordrer de unge til at komme og holde artrummet og ART underviserne tilgængelige i den afsatte tid. Dette resulterer i, at man ofte kan gennemføre en ART session med varierende antal af unge, men sommetider må timerne også aflyses. Dette vidner om, at den meget faste struktur ikke altid kan gennemføres på meget specialiserede tilbud, hvilket størstedelen af besvarelserne fra projektets surveys også påpeger, da motivation og planlægning af sessionerne videreformidles som hovedudfordringerne ved brugen af metoderne. I forlængelse af det gjorde to medarbejdere opmærksom på, at de havde droppet AM kort efter implementeringen, fordi de havde oplevet, at det var for svært at få metoden tilpasset deres hverdag og målgruppe. Begge medarbejdere forklarede, at de vurderede, at det havde været nemmere for dem at fastholde metoden i det pædagogiske arbejde, hvis de havde fået mere råd og vejledning til, hvordan metoden kunne prioriteres i dagligdagen.

[8] Dette tilbud er ikke med i før og eftermålingerne, da de ikke har svaret på før-målingen.

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

LITTERATUR

Bryman, A. (2004) *'Social Research Methods'* Oxford University Press

Holin, C. R. (2003) 'Aggression Replacement Training: Putting Theory and Research to Work' in *Reclaiming children and youth* volume 12, nummer 3, efteråret 2003

Rambøll (2013) *'Konsulentbistand i relation til magtanvendelsesudvalget Afrapportering'* Rambøll for Social- Børne- og integrationsministeriet.

Pedersen, A. B.B (2012) *'Evaluering af forsøgsordning med vredeshåndteringsprogrammet "anger management"'* JUSTITSMINISTERIETS FORSKNINGSKONTOR

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

APPENDIX

Interviews med borgere

Borgerinterviewene er designet til at, give viden om metodernes virkning via et eksplorativt og processuelt design. Interviewene med borgerne skal bl.a. give indsigt i;

- Borgernes oplevelse af metoderne AM og ART
- Om og i hvilket omfang borgerne er blevet introduceret for metoderne (en art implementeringsmåling)

Interviewene vil primært foregå midt i projektperioden, hvor vi via før-målingen får indblik i, hvordan de deltagende institutioner vurderer deres borgeres aggressionsniveauer, og hvor mange magtanvendelser de har haft i perioden fra 2015-2016. Endvidere er det også en fordel, at implementeringen af AM og ART stadig er relativ frisk i borgernes bevidsthed. På baggrund af før-målingens resultater udvælges 4-6 institutioner, hvor der foretages en art mini-observationsstudier, hvor vi forsøger at få borgerne i tale både via formelle interviews men også via uformelle 'snakke'. Derved benytter vi os af en mere etnografisk tilgang end tidligere planlagt.

Udgangspunktet for interviewet er kvalitativt orienteret i en semistruktureret interviewguide omkring borgerens oplevelser af magtanvendelse, aggression, forebyggelse og den generelle stemning/relationer på stedet.

Interviewsamtalens varighed: 40-55 minutter, optaget til efterfølgende transskription (hvis det er muligt og aftalt med den enkelte beboer).

Etik og anonymitet: Stedet får ikke adgang til interviewet. Såfremt der i interviewene fremkommer oplysninger, der måtte være af relevans for stedet (eksempelvis oplysninger, der vedrører beboerens trivsel) vil vi tage stilling til, hvad der skal gøres i den konkrete oplysning. Interviewene kommer ikke til at fremgå i fuld længde, hverken i rapporter, i oplæg eller i bilag mv. Udvalgte citater vil fremgå i relevant materiale, såfremt udsagnet kan underbygge en pointe. Her vil citatet være anonymiseret. Man kan altid takke nej til interviewet – også undervejs.

Det har været vigtigt, at vi skabe en tryg stemning, og gøre interviewsituationen 'ufarlig'. Derfor prioriteredes det at interviewene foregik i borgernes vante og afslappede omgivelser. En anden strategi var at konsulenten deltog ved en af institutionernes aktiviteter, for at komme i tale med så mange af borgerne som muligt og komme lidt mere 'uformelt' ind på livet af de forskellige borgere, der er anbragt på stederne. Data indsamlingen forsøgtes derved at sikre gyldig viden fra borgerne fra hver institution ved at anvende en todelt strategi;

- At være deltagende i hverdagen og via en etnografisk inspireret tilgang komme i tale med flere af borgerne.
- Forsøge at aftale semistrukturerede interview med de borgere, der har overskud og lyst til at indgå i et regulært interview. Det er klart, at de borgere der kunne og ville indgå i disse mere formelle enkeltmandsinterview, måtte kunne honorere at tale med 'en fremmed' om deres ophold på stedet. Her har det været vigtigt, at lade stedernes faglighed vurderer hvilke borgere, der kan indgå i interviewene. Dette blev vurderet, som den mest hensigtsmæssige måde at få adgang til borgerne, da man må have in mente at flere af de borgere, der visiteres til opholdssteder, botilbud eller specialskoler, kan være udfordret i en sådan grad, at en henvendelse fra LOS' konsulenter omhandlende aftale om interview, ville kunne gøre borgerne utrygge. Endvidere måtte konsulenten være varsom, da konsulenten

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

hverken har kendskabet eller den nødvendige viden til at håndtere særlige udfordringer ved borgernes problemkomplekser.

Borgerne er inden interviewet blevet adviseret om LOS' konsulentens tilstedeværelse med udgangspunkt i nedenstående præsentation;

> *I næste uge kommer der en fra LOS, der gerne vil tale med dig/jer om, hvordan I (borgerne) har oplevet vores arbejde med at styre sin vrede/aggression via AM/ART. Interviewet vil vare ca. 40 min.*
>
> *Hvis det er ok med dig, så vil interviewet blive optaget, så konsulenten fra LOS, bedre kan huske hvad I snakkede om. Optagelsen bliver slettet igen, når konsulenten har skrevet et referat.*
>
> *Samtalen er en del af et større projekt, der vil finde ud af om AM/ART metoden, kan bruges til skabe en god stemning uden konflikter. Du vil ikke blive nævnt ved navn eller hvor du kommer fra. Du vil derfor være anonym i projektets materiale.*

Interviewene søger at få borgernes oplevelser og perspektiver på følgende;

- Hvordan er metoden blevet implementeret i borgergruppen?
- Hvordan har borgergruppen oplevet metodeimplementeringen?
- Er metodens principper en del af borgernes tænkning?
- Føler borgerne at metoden virker?
- Hvordan oplever borgerne konflikt på stedet (før og nu)?

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Interviewguide til Borgerne

TEMA	Spørgsmål	Noter
Hvordan er metoden blevet implementeret i borgergruppen?	*Har I lagt mærke til at personalet har været på kursus, hvor de skulle lære at hjælpe jer når I er vrede sure?* *Er det noget, personalet har præsenteret for jer?* *I har måske også har arbejdet med ART?*	
Hvordan har borgergruppen oplevet metodeimplementeringen? **Føler de at metoden virker?**	*Hvordan har det været at snakke om, arbejde med eller fokusere på hvordan man skal gøre når man blive sur eller vred?* *Har det været godt, ok, eller måske dårligt?* *Føler I at det er blevet nemmere at tale sammen med personalet, når man bliver sur – efter d/du har været på kursus?*	
Er metodens principper en del af borgernes tænkning? **Personlig oplevelse af eget aggressionsniveau**	*Hvordan er du/I når du/I bliver sure, aggressive, udadreagerende?* *Hvad bliver du mest, når du er utilfreds? - Råber eller skælder ud, kaster med ting eller ødelægger ting, gør skade på sig selv, slår ud efter andre?* *Kan du selv mærke, når du bliver sur, aggressiv, udadreagerende?* *Hvad gør du når du bliver sur, aggressiv, udadreagerende?* *Kan du sætte ord på dine følelser når du bliver sur?*	

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Oplevelse af personalets håndtering – Hvad gør personalet, når der er aggression	*Har I haft samtaler (dig og personalet) om, hvordan I sammen bedst håndterer når du er på vej til at blive sur, aggressiv, udadreagerende* *Hvad gør personalet når du bliver sur, aggressiv, udadreagerende?* *Synes du at det virker?* *Synes du at personalet har nok kendskab til dine behov i forhold til når du bliver sur, aggressiv, udadreagerende?* *Føler du, at dine meninger og forslag bliver taget alvorligt, når du fortæller om, hvad du gerne vil have gjort/evt. gjort anderledes?* *Er der for mange til at håndtere konfliktsituationer eller for få? (om for mange kokke fordærver maden eller omvendt)* *Hvad gør personalet for at håndtere konfliktsituationen i forhold til andre beboere?*	
Efter en konfliktsituation – Hvordan behandles konflikter	*Har du brug for noget særligt efter en konfliktsituation?* *Hvordan synes du, at personalet er til at hjælpe dig efter at du har været sur, vred, aggressiv, udadreagerende?* *Kan der gøres noget andet end det, personalet gør?*	

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Interviewguide Medarbejdere

TEMA	Spørgsmål	Noter
Hvordan er metoden blevet implementeret i medarbejdergruppen?	*Hvordan har i oplevet at arbejde med Art?* *Kan i fortælle lidt om, hvordan det har været at implementere metoden – hvilke udfordringer har der eksempelvis været?* *Hvordan bruger i metoden i det pædagogiske arbejde i Jeres dagligdag?* *Kan i fortælle nogle historier eller give eksempler på, hvordan i bruger metoden og/eller elementer af metoden – dæmpere, dilemmaer, færdigheder?* *Er det alle borgere, der er blevet trænet i metoden og ved alle borgere at i har implementeret metoden?* *Hvordan er arbejdet med at kommunikere metoden til borgerne forløbet?*	
Hvordan har i implementeret metoden blandt borgerne?	*Hvordan har i præsenteret rationalet / baggrunden for ART til Jeres borgere?* *Hvilke elementer af metoden har været frugtbare og/eller svære at arbejde med i forhold til jeres målgruppe?* *Har det eksempelvis været sværere at arbejde med moralske kompetencer end vredesregulering eller omvendt?* *Er I blevet mere bevidste om aggressionsniveauerne hos jeres borgere?* *I hvilke konkrete situationer i hverdagen oplever i, at i er blevet mere bevidste?* *Føler I at det er blevet nemmere at tale med borgerne, når de bliver aggressive? Giv lidt eksempler på det.*	

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud

Er metodens principper en del af borgernes tænkning?	*Hvad gør i for at generalisere og fastholde metoderne I borgernes hverdag?* *Hvad gør borgerne eksempelvis, når de bliver sure, aggressive, udadreagerende i deres hverdag?* *Fortæl gerne historier og giv eksempler?* *Hvordan oplever i at borgerne har arbejdet med hjemmeopgaverne?* *Har i erfaringer med, at det er noget som de tager med sig og arbejder konkret med i deres i hverdag?* *Hvordan oplever i at borgerne bruger metoderne i deres hverdag?* *Er der elementer af metoderne som i oplever de bruger mere end andre – eksempelvis dæmpere, specifikke færdigheder eller moralske dilemmaer?*	
Efter en konfliktsituation – Hvordan behandles konflikter	*Hvordan bruger i ART efter en konflikt situation?* *Er der specifikke elementer af metoden, som i benytter jer mest af efter en konflikt? Eksempelvis specifikke færdighedstræninger som at lytte eller fokus på ydre strukturer.* *Hvad gør i for at kommunikere borgernes og jeres brug af metoderne i hverdagen videre til pårørende og samarbejdspartnere?*	

Med støtte fra TrygFonden

Landsorganisationen for sociale tilbud